

DPRS - Društvo za preučevanje rib Slovenije
Ulica bratov Učakar 108
1000 Ljubljana
e-mail: dprslovenije@gmail.com
spletna stran: <http://www.dprs.si/sl>
davčna št.: 42965080
poslovni račun: SI56 6100-0001-0560-931, Delavska hranilnica

Številka zadeve: DPRS-2015-047-O-45
Datum: 30.10.2017

Agencija RS za okolje
Vojkova 51
1000 Ljubljana
Poslano na: gp.arso@gov.si

Zadeva: Pripombe DPRS na presojo vplivov na okolje za HE Mokrice, številka upravne zadeve 35402-7/2015.

Spoštovani!

Društvo za preučevanje rib Slovenije – DPRS smo dne 10.10.2017 od Agencije RS za okolje prejeli ponovno zaprosilo za mnenje po 61. členu ZVO-1 o sprejemljivosti nameravanega posega: gradnja hidroelektrarne (HE) Mokrice – ponovno dopolnjena vloga z dne 5.10.2017, št. zadeve: 35402-7/2015-81, z dne 9.10.2017. Mnenje podajamo na Izjasnitev do pripomb in predlogov na izdelano »Poročilo o vplivih na okolje za HE Mokrice, (HSE Invest, januar, dop. junij 2015, dop. november 2016)« v postopku izdaje okoljevarstvenega soglasja za gradnjo HE Mokrice (<http://www.arso.gov.si/novice/datoteke/037438-Izjasnitev%20do%20pripomb.pdf>).

Ponovno ugotavljamo, da ocena presoje vplivov na okolje ni ustrezna in da je pripravljavec okoljskega poročila brez ustreznih argumentov in dokazov pavšalno zavrnil vse pripombe DPRS in tudi ZRSVN. Izvedene niso bile zahtevane študije, ki bi sploh omogočile ustrezno presojo ter načrtovanje in ugotavljanje izvedljivosti ukrepov. Pripravljavec izjasnitev do mnenja DPRS se je kar sam odločil, katere pripombe naj bi bile bistvene, kar bo moral v končni fazi seveda presoditi naslovni upravni organ, opozarjamo pa, da so vse naše pripombe bistvene, zato jih še enkrat prilagamo temu dokumentu (glej Prilogo 1) in poudarjamo, da smo se zaradi učinkovitosti postopka v njem omejili zgolj na najpomembnejše pripombe oz. očitke. Ignoriranje le-teh, ker se investitor očitno tudi sam zaveda njihove vsebinske in pravne relevantnosti, pač ne more biti način vodenja okoljsko tako občutljivih projektov. Kot rečeno bo o tem v končni odločitvi o zavrnitvi OVS odločil naslovni upravni organ, DPRS pa šteje v teh delih svoje pripombe za utemeljene. Celotno zadeva bo predvidoma v kratkem tudi predmet prijave pri EK.

V izjasnitvi investitor navaja, da se DPRS ni vsebinsko poglobil v posamezne ureditve načrtovanja HE Mokrice, kar šteje DPRS za pavšalno in apriori zavračanje vsega z namenom zabrisati vse nepravilnosti in nestrokovnosti pripravljavca / investitorja, kar ni utemeljen odgovor. Tako DPRS še enkrat zahteva referenco oz. sklic na **inštitucije oz. imena ihtiologov, ki so za investitorja sodelovali v tej presoji zlasti kar se tiče rib** in raziskave na katerih temelji njihovo pavšalno zavračanje vseh pripomb DPRS (in drugih). DPRS je namreč že jasno povedal katere raziskave manjkajo in da jih ni, zato je tudi popolnoma neresna navedba, da naj DPRS predloži raziskave in vire – torej prav mi, ki investitorja in s tem naslovni organ ves čas opozarjamo, da jih ni (!?). Ko se bo investitor nehal sprenevedati in bo razumel, da so pripombe DPRS relevantne za končno oceno okoljskega poročila, bo morda razumel, da raziskav za svoj poseg ne more zahtevati od DPRS, ampak da jih mora sam izvesti, da se rešijo za investitorja odprta vprašanja na katera je v okviru okoljskega poročila dolžan v postopku OVS odgovoriti z dokazi in sicer ob doslednem upoštevanju previdnostnega načela,

uveljavljenega tako s habitatno direktivo in dosledno povzetega v sodno prakso Upravnega sodišča RS.

Sklicevanje na podatke ribičev je popolnoma neresno delovanje pripravljavca okoljskega poročila in dodatka oz. investitorja, še manj primerna in še bolj neresna pa je uporaba teh podatkov za oceno vpliva posega na ribje vrste. Brez strokovnih in resnih študij o ekoloških in bioloških potrebah, pomembnih za preživetje v novo nastalih pogojih, presoja posega ne vzdrži resne in strokovne presoje brez razumnega dvoma. Zahtevane raziskave, ki bi omogočile ustrezno presojo, je investitor ignoriral. Sklicevanje na študijo: »Pregled stanja platnice na območju spodnje Save in omilitveni ukrepi na območju HE Mokrice«, ki jo je izdelal ZZRS v letu 2015, **ni študija**, ampak je nabor obstoječih podatkov. Izvedena bi morala biti ciljna raziskava, ki bi določila velikost populacije, distribucijo, drstišča in drugo, po metodologiji, ki jo predpisuje evropska Vodna direktiva (sestava, številčnost in starostna struktura rib), ki je v Sloveniji določena z dokumentom Metodologija vrednotenja ekološkega stanja vodotokov na podlagi rib¹. V vseh dokumentih na katere se pripravljavec okoljskega poročila z dodatkom sklicuje in opravičuje poseg so samo domneve, sklepanja, nasveti, mnenja itd. **V Sloveniji še ni bilo izvedene nobene študije, ki bi določila velikost populacije platnice, ter njene ekološke in biološke potrebe!** Zahteve Vodne in Habitatne direktive ter implementirane nacionalne zakonodaje so v tem oziru jasne in razumemo, da jih naslovnemu organu ni potrebno posebej ponavljati, saj na njih temelji njihovo delo.

Pripravljavec izjasnitev do pripomb navaja tudi, da je v različnih delih okoljskega poročila in priloženih dokumentih reševal problematiko rib. DPRS je pregledal vse dele povezane z ribami, ki jih je bilo možno zaslediti, kar pa je spet neustrezno ravnanje, tudi do naslovnega organa. Iz tega izhaja, da je okoljsko poročilo pripravljeno nepregledno in zato tudi neustrezno. Tudi zaradi možnosti naslovnega organa, da zadevo presodi v okviru svojih pristojnosti in na podlagi zakonskih zahtev ter evropske zakonodaje zahtevamo, da se **okoljsko poročilo pripravi pregledno in naj bodo vsebine povezane z ribami smiselno zbrane.** Obenem predlagamo, da se **objavi javno vse študije na katere se pripravljavec okoljskega poročila in dodatka/ investitor sklicuje, saj so le takšni dokumenti lahko podlage njegovim trditam in zaključkom v okoljskem poročilu (kolikor jih sploh je) in pa s tem predmet presoje naslovnega organa v postopku odločanja o ugoditvi oz. zavrnitvi izdaje OVS.** DPRS namreč kot strokovnjak želi preveriti presojevalčevo interpretacijo podatkov obstoječih raziskav na katere se sklicuje v okoljskem poročilu in dodatku. Ker nekatere študije/ monitoringi niso dostopni DPRS utemeljeno dvomi v ustrezno povzemanje teh študij, saj je iz različnih mnenj uradnih inštitucij (ZRSVN in ZZRS) in celo iz investitorjevih dokumentov (različne verzije okoljskih poročil in njihovih dodatkov) možno razbrati, da **javnosti nedostopne študije / monitoringi** že kažejo, da zaradi obstoječih HE populacije ribjih vrst padajo ali celo izginjajo, tudi v Savi.

Iz odgovorov je razvidno, da presojevalec ne razume matrik za ocenjevanje vplivov posega, ki so priloga dodatku okoljskega poročila, zlasti kar se tiče kategorije učinka **»delež ali velikostni razredčasne (v času izvajanja projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi učinka fizičnega prekrivanja, v času izvajanja projekta«.** Za časa gradnje bi bila uničena vsa zadnja drstišča v spodnji Savi, uničen bi bil najboljši habitat zvezdogleda v Območju Natura 2000 Krka s pritoki, kar več kot 80 % njegove notranje cone (dodatno pripomba obrazložena v prilogi 1), Ocena vpliva posega gradnje HE Mokrice bi morala biti ocenjena z **uničujoč vpliv – E.**

Še vedno niso upoštevani varstveni cilji določeni v PUN2000, platnica, Spodnja Sava:

- »Velikost populacije platnice« še vedno **ni določena.** PUN2000 navaja, da vrednost ni znana. Torej v tej fazi bi bilo nujno določiti velikost obstoječe populacije pred posegom. Saj brez začetnega stanja populacije sploh ni možno v času izvajanja posega in v času delovanja objekta

¹ Metodologija vrednotenja ekološkega stanja vodotokov na podlagi rib, MOP, Ljubljana, maj 2016.
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/voda/ekolosko_stanje/metod_vredn_ekoloskega_st_vodotokov_rib.pdf

izvajati monitoring, ker je potrebno postaviti referenčno stanje. Dokler ni znano izhodiščno stanje, sploh ni možno izvajati monitoringov in sklepati o tem ali omilitveni in izravnalni ukrepi sploh delujejo in le-teh izboljševati, kot predvideva okoljsko poročilo z dodatkom. Poleg tega je dejstvo, da bo platnica izginila iz akumulacije, ker ni riba stoječih in počasi tekočih voda.

- »Velikost habitata platnice« še vedno **ni določena**. Jasno pa je razvidno iz okoljskega poročila in dodatka, da bo neposredno uničenega 74,8 % Natura 2000, ki je kvalifikacijsko za platnico.
- »Specifične lastnosti strukture in procesi habitata« še vedno **niso določeni**, namreč za te namene bi bilo nujno **izvesti ekološko študijo platnice**. V Dodatku so navedene predlagane rešitve za izvedbo drstišč za platnico, čeprav ni izvedena nobena študija o lokaciji drstišč, niti o strukturi, pretokih, globinah itd.

Ob dejstvih:

- Uničeno bi bilo celotno območje Natura 2000 Spodnja Sava (sprememba rečnega ekosistema v jezerski), uničena bi bila celovitost območja Natura 2000 Spodnja Sava in povezljivost med območji Natura 2000 med Krko s pritoki, Sotlo s pritoki, Spodnjo Savo in Savo iznad Zagreba. V skladu z ocenjevanjem vpliva posega po matrikah, kategorija učinka »**delež ali velikostni razred trajne izgube...**« in glede na **celovitost** in povezanost območja Natura 2000 je trajna izguba, ki jo je investitor že sam navedel več kot 74,8 %. Sprememba reke v jezerski habitat pomeni **trajno uničenje** habitata za rečne vrste rib. Očitno tudi pripravljavec izjasnitev do mnenja DPRS ne razume **razlike med pojmom celovitost in povezljivost**. Gre za dva različna pojma, zato je tudi vmes »in«. Celovitost območja pomeni, ko se spremeni habitat iz rečnega v jezerski, je celovitost območja uničena. Nastane drugi habitat! Povezljivost vseh območij Natura 2000 Krko s pritoki, Sotlo s pritoki, Spodnjo Savo in Savo iznad Zagreba pa tudi, če se ta zagotovi, je potrebno vedeti kakšen delež populacije bi ohranjal načrtovani ukrep in ali bi deloval za vse vrste ob že do sedaj vseh znanih znanstveno dokazanih negativnih vplivih takih ovir v rekah pri rečnih vrstah rib. Dejstvo je, da bi bil velik delež ribjih populacij močno prizadet, ker reka ne bo več prehodna oz. ukrepi bi bili izvedeni kot ekološka past, tudi če bi riba našla in uspela prečkati ribji prehod, preide v jezero - ekološka past (npr. izguba orientacije).
- uničena bi bila vsa zadnja drstišča v območju Natura 2000 spodnja Sava. Neustrezno ocenjen vpliv na platnico in druge vrste. Potrebno upoštevati v matriki kategorijo učinka: »**delež ali velikostni razred začasne (v času izvajanja projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi učinka fizičnega prekrivanja, v času izvajanja projekta**«. Vpliv posega je uničujoč - ocena E.
- Za ribe so navedeni omilitveni in izravnalni (nadomeščanje drstišč, namreč uničena bodo VSA zadnja drstišča v spodnji Savi) ukrepi v katere delovanje obstaja utemeljen znanstven dvom. Obstaja razumen in utemeljen dvom v nedelovanje omilitvenih in izravnalnih ukrepov kot jih navaja investitor, kar celo prehaja v kategorijo učinka: »**trajno uničenje, v kolikor omilitveni ukrepi in nadomestni habitati ne bi delovali**.« V okoljskem poročilu in dodatku se ves čas samo sklepa, da bi načrtovani ukrepi delovali, zato so predvideni tudi monitoringi! (glej okoljsko poročilo za CPVO). Iz do sedaj obstoječih monitoringov pa je jasno razvidno, da ribe v steze zahajajo tako pri vhodu kot izhodu, da se v njih zadržujejo, ni pa še nobenega dokaza vse do danes, da bi ribe dejansko prečkale stezo gor- in dolvodno. Raziskava izvedena z markiranjem je bila do sedaj izvedena samo na podusti, iz katere pa prav tako ni razvidno, da bi ribja steza delovala in dejansko omogočila gor- in dolvodno prehajanje rib. Tudi navedbe, da imamo v Sloveniji primere dobrih praks, kar se tiče HE in ribjih prehodov/stez itd. ne drži. Niti se ne ve kakšen delež populacije preživi in za katere vrste naj bi te ribje steze delovale. Vpliv posega je uničujoč - ocena E.

Okoljsko poročilo in zanj izdelan dodatek ne podajata odgovora niti na osnovna vprašanja potrebna za pripravo ocene vpliva posega na naravo. Glede na stanje v Sloveniji že izgrajenih HE in njihovih vplivov na ribe in na druge okoljske parametre, pa kažejo na uničujoč vpliv na ribe (stanje je

alarmantno) in celo uničujoč vpliv na druge okoljske parametre (npr. pitna voda, gozdovi, kmetijska zemljišča, poplavna varnost, mulj, poglobljanje rečne struge, mikroklimo itd.).

Kar se tiče uporabe izjem po Okvirni vodni direktivi, pa je nujno izpeljati najprej postopke povezane s Habitatno direktivo, šele potem se lahko gre v postopek izjeme po vodni direktivi. Postopek izjeme po vodni direktivi je povsem nov in ločen postopek. Seveda pa bo najprej potrebno izpeljati postopek prevlade drugega javnega interesa nad javnim interesom ohranjanja narave po Habitatni direktivi, na kar je tudi že opozoril Inštitut Lutra, pripravljavec prvega dodatka narava v postopku PVO.

Glede na neresnost izvajalca presoje vplivov na naravo in okolje, ter očitno namero investitorja, izogniti se postopku prevlade drugega javnega interesa nad javnim interesom ohranjanja narave po Habitatni direktivi in neupoštevanje pogojev uporabe izjem po Okvirni vodni direktivi, bo DPRS zadevo prijavil Evropski komisiji.

Lep pozdrav!
Andreja Slameršek
predsednica DPRS

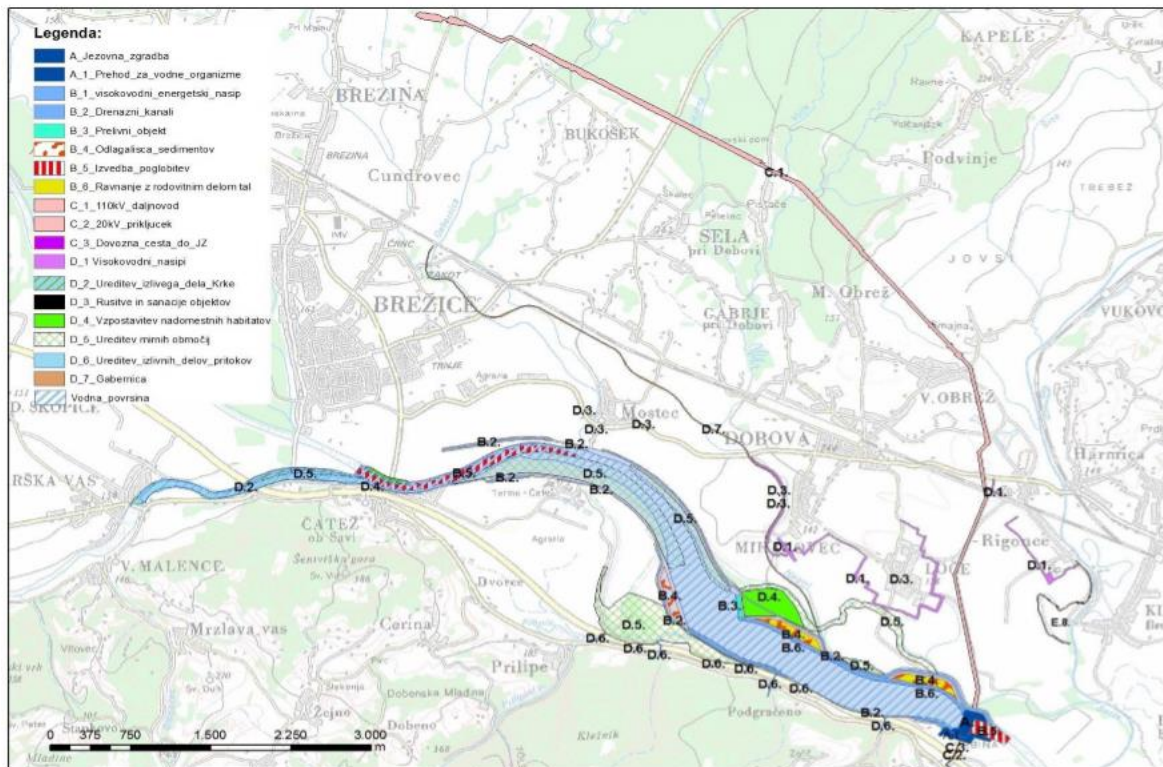
Poslujemo brez žiga

RiverWatch

PRILOGA 1

Pripombe DPRS, št. dokumenta DPRS-2015-047-O-39, z dne 1.9.2017:

Slika 1: Poseg HE Mokrice. Vir: Dodatek, str.20.

I.

Neustrezna ocena vpliva posega na naravo

Prostorski plan ima lahko vpliv na stanje vrste oziroma na habitatni tip, zaradi česar je potrebno oceniti njegove učinke na **varstvene cilje posameznih varovanih območij** in **njihovo celovitost ter povezanost**. Tako določa 1. odstavek 101e. člena Zakona o ohranjanju narave - ZON (Ur. list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B in 46/14) in 22. člen Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo in na varovana območja – v nadaljevanju Pravilnik (Ur. list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11). Presoja sprejemljivosti posegov v naravo se izvede v postopku PVO v skladu z Zakonom o varstvu okolja - ZVO-1.

a) Krka s pritoki (SI3000338) – zvezdogled *Gobio uranoscopus*

Skupni vpliv HE Mokrice na varstvene cilje je ocenjen kot nebiten, zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov – ocena C, ki se nanaša na posamezne ocene vrste in varstvene cilje podane v prilogi 2 – Matrike vplivov izgradnje HE Mokrice. **V prilogi 2 ni matrike za vrsto zvezdogled, ki bi izgubil kar 84,3 % notranje cone!** glede na staro conacijo. Na str. 110 dodatka je sedaj navedeno, da se je notranja cona zvezdogledu spremenila in sicer povečala ter da sedaj poseg predstavlja le 0,7 % notranje cone. Še vedno bo izgubljen **najboljši in ključni habitat notranje cone zvezdogleda, ki sega do pregrade v Krški vasi**. V okviru ihtiološke študije so ugotovili, da se zvezdogled *Romanogobio uranoscopus* na območju spodnje Save pojavlja na posameznih lokacijah vzdolž celotnega odseka Save, v spodnjem izlivnem delu Krke do pregrade v Krški vasi in na eni lokaciji v zgornjem delu preiskovanega odseka Krke. Glede na to, da v manjših pritokih in Sotli ni prisoten, **je na**

preiskovanem območju njegovo pojavljanje povezano predvsem z reko Savo. V Savi se je v obrežnem pasu zadrževalo nekaj več zvezdogledov kot v osrednjem delu vodotoka. **Zvezdogleda so zabeležili tudi v Mirni, vendar le v spodnjem toku do izliva v Savo,** menijo, da se njegove **populacije v Mirni ohranjajo na račun stika s populacijo zvezdogleda v Savi.** Vprašanje je, **ali se bo njegova populacija v Mirni obdržala tudi po tem, ko bo v Savi izginil.** Po njihovih podatkih se **zvezdogled v akumulacijah ne ohranja. V akumulaciji HE Boštanj so v prvem letu delovanja še zabeležili posamezne osebk, po treh letih delovanja pa ne več.** Torej je tudi vprašljiva njegova ohranitev v reki Krki oz. kako velika populacija se bo ohranila napram obstoječi, glede na to, da je vrsta v neugodnem stanju v kontinentalni biogeografski regiji. Zvezdogled ima ocene: ohranjenost populacije U1- (**neugodno stanje se slabša!**), ohranjenost habitata U1- (**neugodno stanje se slabša!**), obeti za prihodnost U1- (**neugodno stanje se slabša!**), končna ocena stanja U1- (**neugodno stanje se slabša!**).

Tabela 1: Poročilo za poročanje po Direktivi o habitatih (2013) navaja, da je v kontinentalni biogeografski regiji zvezdogled v neugodnem stanju.

Vrsta	Biogeografska regija	območje razširjenosti	ohranjenost populacije	ohranjenost habitata	obeti za prihodnost	končna ocena stanja
Gobio uranoscopus	CON	FV	U1-	U1-	U1-	U1-

V času postopka CPVO za DPN za HE Brežice je Zavod za ribištvo (ZZRS) avgusta 2010 izdelal študijo Obvodna struga HE Mokrice. Že v samem uvodu študije Obvodna struga HE Mokrice so navedli, da se je z Ihtiološko raziskavo spodnje Save (Podgornik s sod., 2009)² izkazalo, da na tem območju živi zelo vrstno pestra združba rib in da je Spodnja Sava za **številne vrste kot habitat izrednega pomena.** **Ta študija je bila pripravljena z namenom omiliti posledice uničenja habitata spodnje Save na populacije nekaterih prisotnih vrst rib.**

Smernice *Links between the WFD and NDS* (2011) opozarjajo, da je potrebno **upoštevati vrste in habitate v interesu EU, tudi izven območij Natura 2000, saj prispevajo k splošnemu stanju ohranjenosti.** Kar pomeni, kljub temu, če vrsta ni kvalifikacijska za območje Natura 2000 je vpliv posega potrebno upoštevati na njo tudi, če ni kvalifikacijska za neko območje Natura 2000, kar pomeni tudi za spodnji del Save.

V študiji Obvodna struga HE Mokrice ZZRS zaključuje, ker za vrsti upiravec in zvezdogled, zaradi uničujočega vpliva načrtovane gradnje HE Mokrice, **ni mogoče ustvariti takega nadomestnega habitata - obvodne struge, ki bi omogočil dolgoročno preživetje obeh vrst, predlagajo, da je smiselno iskati druga območja, kjer bi se habitate in populacije teh dveh vrst zaščitilo.** V študiji Obvodna struga HE Mokrice (ZZRS 2010) navajajo, da sta zvezdogled in upiravec vrsti za kateri je najtežje ustvariti nadomestni habitat v obliki obvodne struge, kjer bi se ti dve vrsti ohranili tudi v daljšem časovnem obdobju. Zato je smiselno iskati druge načine in območja, kjer bi se habitate in populacije teh dveh vrst zaščitilo. Možnosti za zaščito zvezdogleda in upiravca ter njunih habitatov sta na primer razglasitev dodatnih območij Natura 2000. Razglasitev dodatnih območij Natura 2000 pa ima lastnosti izravnalnega ukrepa.

V letu 2013 so kot nadomestno območje Natura 2000 za zvezdogleda razglasili Savinja Celje – Zidani most, kljub temu, da je spodnja Sava leta 2009 ocenjena za zvezdogleda s splošno oceno območja A (Tabela 4). V letu 2013 spodnja Sava ni predlagana za to vrsto, ampak so predlagana manj optimalna območja, kot npr. Savinja Celje – Zidani Most, ki ima splošno oceno območja B (Tabela 6). (Priloga 7: SDF – Atlas).

Tabela 2: Ocene območij za določitev Nature 2000 za zvezdogleda.

Ime območja Natura 2000	Velikost populacije	Stopnja ohranjenosti	Stopnja izolacije	Splošna ocena območja
Savinja Celje – Zidani Most (2013)	B	C	C	B

² Ihtiološke raziskave Save in pritokov od Krškega do meje; HE Brežice - izgradnja HE na spodnji Savi (ZZRS, 2009).

Spodnja Sava (2009)	B	B	C	A
---------------------	---	---	---	---

Poleg tega so na novo predlaganem območju za zvezdogleda Natura 2000 Savinja Celje - Zidani Most (SI3000376) že pred predlogom tega območja, potekale intenzivne regulacije, ki so za ribje združbe uničujoče.

Primer Natura 2000 Savinja Celje – Zidani Most: **Zaradi regulacij je bilo uničeno veliko prodišče, bližnji kraj Marija Gradec. Regulacije so se na Savinji začele izvajati že leta 2012. Še v času izvajanja regulacijskih del je istega leta (2012) jesenska poplava odnesla vse. Vsa dela do morali opraviti še enkrat.**

Slika 2-3: Odsek Savinje na območju Natura 2000 Savinja – Celje Zidani Most (SI3000376), kjer potekajo intenzivne regulacije, ki so uničujoče za vodni živelj. Bližnji kraj Marija Gradec, Laško. Vir: Atlas okolja.

Slike 4-6 iz terena: Intenzivne in uničujoče regulacije na novo predlaganem območju Natura 2000 Savinja – Celje Zidani Most (SI3000376), bližnji kraj Marija Gradec. Fotografirano 12.9.2012.

Poleg tega je z vidika ohranitve zvezdogleda območje Natura 2000 Spodnja Sava bolj pomembno, saj hkrati predstavlja povezavo med območjema Natura 2000 Krka s pritoki (SI3000338) in s hrvaško Naturo 2000 pSCI Sava iznad Zagreba (HR20011310), kjer je zvezdogled prav tako kvalifikacijska vrsta. Spodnja Sava predstavlja zvezdogledu **območje sklenjene razširjenosti** in je **povezovalni člen območij Natura 2000**.

Država je v skladu z Direktivo o habitatih dolžna vzdrževati ali po potrebi obnoviti ugodno stanje ohranjenosti naravnih habitatov in zlasti posebnih ohranitvenih območij. Stanje je ugodno, zlasti če so njegovo naravno območje razširjenosti in površine, ki jih pri tem pokriva, stabilne ali se povečujejo in če obstajajo in bodo v predvidljivi prihodnosti verjetno še obstajale posebna struktura in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev (Sodišče EU, C-258/11, Sweetman and others točka 36 in 37³).

Matrika - Kategorije učinkov za vrsto zvezdogled:

³ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-258/11>

- **Delež ali velikostni razred trajne izgube (po zaključku projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi vpliva fizičnega prekrivanja.** Ocena D je podana ob predpostavki, da bi se izkazalo, da bo gorvodno dejansko ustrezen habitat.

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
 Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
 Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
 Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Delež ali velikostni razred začasne izgube (v času izvajanja projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi učinka fizičnega prekrivanja, v času izvajanja projekta.** Izguba 84,3 % njegove stare notranje cone, torej ključnega dela nove notranje cone!

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
 Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
 Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
 Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

- **Velikostni razred spremembe posebnih struktur ali rabe (intenzifikacija ali opustitev) ali naravnih procesov, potrebnih za dolgoročno ohranitev vrste.**

Uničen bo ključni del nove notranje cone in tudi njegovo drstišče. Glede na ihtiološke raziskave, ki jih je izvedel ZZRS in navaja, da se v Mirni populacija ohranja verjetno na račun Save, je vprašljiv njegov obstoj.

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
 Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
 Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
 Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Velikostni razred spremembe vodnega režima, naravne dinamike vodotoka (vključno s poplavljanjem).**

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
 Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
 Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
 Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Velikostni razred znižanja uspeha razmnoževanja in preživetja zaradi fragmentacije habitata v pokrajini.** Glede na to, da bo poseg HE Mokrice imel uničujoč vpliv na celovitost in povezanost območij Natura 2000, poleg tega bo prišlo do izolacij populacij, v kolikor se bodo te obdržale, torej je njihova dolgoročna ohranitev vprašljiva. V Krki bo uničen tudi ključni del habitata. Potrebno pa je predvideti največji možni vpliv posega na vrsto!

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
 Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
 Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
 Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Velikostni razred znižanja uspeha razmnoževanja in preživetja oz. sprememba v stopnji smrtnosti zaradi postavitve ovir v habitat vrste.**

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Velikostni razred zmanjšanja površine zaplat habitata vrste.**

Izguba 84,3 % njegovega habitata njegove stare notranje cone!!!, ki predstavlja tudi ključni del nove povečane notranje cone.

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

- **Odstotek trajnega upada velikosti populacije.**

Izguba 84,3 % njegovega habitata njegove stare notranje cone!!!, ki predstavlja tudi ključni del nove povečane notranje cone.

Pomembnost učinka: D – bistven vpliv
Vpliv na celovitost območja: D – bistven vpliv
Vpliv na povezanost območij: D – bistven vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: D – bistven vpliv

Presojati bi bilo potrebno tudi vpliv na zvezdogleda in upiravca v Savi in na biogeografsko kontinentalno regijo.

Investitor prav tako nikjer doslej ni izkazal, niti zatrjeval, da so pri konkretnem projektu izpolnjeni pogoji iz čl. 4(7) in 4(8) Okvirne vodne direktive (2000/60/EC).

b) Spodnja Sava (SI3000304) – platnica *Rutilus virgo*

Dodatek na strani 81 navaja, da bo uničenih 74,8 % površin celotnega varovanega območja Spodnja Sava. Površine se prekrivajo z notranjo cono platnice. Torej bo tudi platnica izgubila 74,8 % površin in to trajno!

Dodatek, str. 83: Večletne ihtiološke raziskave akumulacij Boštanj (Podgornik s sod., 2007, Zabrc s sod., 2010, 2013) in Blanca (Zabrc s sod., 2009, 2010, 2013) ter prva ihtiološka raziskava akumulacije Krško (Zabrc s sod., 2014) so pokazale nekatere dejavnike, ki so bistveno spremenili življenjski prostor ribjih vrst v Savi in njenih pritokih, spremenili vrstna razmerja ribje združbe ter vplivali na stanje njihovih populacij. Rezultati teh raziskav kažejo v smer slabšanja stanja populacije platnice v akumulacijah. Eden od poglobitnih dejavnikov pri tem je zagotovo uničenje drstišč platnice v reki Savi in izlivnih delih pritokov. Platnica je glede na ekološke zahteve fito-litofilna drstnica, vendar z raziskavami drstišč v akumulacijah Boštanj, Blanca in Krško drst platnice do sedaj še ni bila potrjena. Na spremembe v populaciji platnice kaže tudi porušena starostna struktura populacije, saj v zadnjih vzorčenjih niso potrdili prisotnosti najmanjših osebkov platnice. Analiza stanja platnice na območju HE Krško je pokazala najmanjšo številčnost populacije v primerjavi s tremi gorvodnimi akumulacijami; razlog za to je lahko že viden kumulativni vpliv elektrarn na habitat in populacijo platnice. Glede na ugotovljene vplive v gorvodnih akumulacijah na stanje platnice pri izgradnji HE Mokrice pričakujemo podobne vplive na habitat in populacijo platnice, pri čemer je lahko skupni vpliv zaradi kumulativnih vplivov še večji.

Navedba v dodatku na str. 123: »Ribiči glede na velikost ulovljenih rib ugotavljajo, da se je večina rib zdrstila v akumulacijskem bazenu HE Krško (jez pri HE Krško je neprehoden) in da bazen ugodno vpliva na razvoj populacije platnice.« je zavajajoča in popolnoma neresnična in ne more biti del presoje. ZRSVN v mnenju št. 6-II-194/7-O-15/BK, z dne 10.8.2017 pravilno navaja, da v Sloveniji živi platnica *Rutilus virgo*, ki je bila nekoč opredeljena kot podvrsta *Rutilus pigus virgo*. Danes je to samostojna vrsta, ki naseljuje povodj Donave, za razliko od vrste *Rutilus pigus*, ki naravno naseljuje severni del jadranskega povodja. Jezerske populacije vrste *Rutilus pigus* naseljuje globoka pretočna alpska jezera v Italiji, rečne populacije pa pritoke reke Pad. Razširjenost obeh vrst se ne prekrivata in *Rutilus pigus* v Sloveniji ne živi.

Za presojo vplivov na okolje za HE Mokrice bi bilo za platnico *Rutilus virgo* v spodnji Savi s pritoki nujno izvesti raziskavo, ki bi določila velikost populacij, distribucijo in drstišča, po metodologiji, ki jo tudi določa evropska Okvirna vodna direktiva.

Ocene za platnico navedene v matriki v Prilogi 2 so popolnoma neustrezne, glede na znana dejstva! Namreč rečni habitat se bo spremenil v jezerskega. Tudi ZRSVN v mnenju št. 6-II-194/7-O-15/BK, z dne 10.8.2017 pravilno ugotavlja, da dodatek za varovana območja k poročilu o vplivih na okolje ne poda ustrezne in utemeljene ocene vplivov posega na varstvene cilje za platnico, vezano na Natura območje Spodnja Sava. Ocene za območje Natura 2000 Spodnja Sava bi morale biti naslednje:

- ***Delež ali velikostni razred trajne izgube (po zaključku projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi vpliva fizičnega prekrivanja.***

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

Dodatek str. 82 navaja: »Zaradi regulacije bo habitat trajno spremenjen.« Izguba 74,8 % obstoječe cone platnice oz. območja Natura 2000 Spodnja Sava!!!

- ***Delež ali velikostni razred začasne izgube (v času izvajanja projekta) izgube območja habitata vrste oz. habitatnega tipa zaradi učinka fizičnega prekrivanja, v času izvajanja projekta.***

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

Dodatek str. 82 (stara verzija): »Predviden poseg bo **popolnoma spremenil** obstoječe brežine reke Save... zaradi izgube skrivališč, počivališč in prehranjevalnega habitata, predvsem za ribje mladice.« Izguba 74,8 % obstoječe cone oz. območja Natura 2000 Spodnja Sava!!! Dodatek na str. 118 navaja_ »Prišlo bo do poslabšanja habitatnih razmer in začasnega uničenj drstišč kvalifikacijske vrste – platnica.«!

- ***Velikostni razred spremembe posebnih struktur ali rabe (intenzifikacija ali opustitev) ali naravnih procesov, potrebnih za dolgoročno ohranitev vrste.*** Uničena bodo vsa zadnja drstišča platnice v spodnji Savi.

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv

Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

- **Velikostni razred spremembe vodnega režima, naravne dinamike vodotoka (vključno s poplavljanjem).** Rečni ekosistem se bo spremenil v jeterskega.

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

- **Velikostni razred znižanja uspeha razmnoževanja in preživetja zaradi fragmentacije habitata v pokrajini.**

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

- **Velikostni razred znižanja uspeha razmnoževanja in preživetja oz. sprememba v stopnji smrtnosti zaradi postavitve ovir v habitat vrste.**

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

Dodatek str. 82 navaja: »Prišlo bo do poslabšanja habitatnih razmer in uničenja drstišč platnice!«

- **Velikostni razred zmanjšanja površine zaplat habitata vrste.**
Izguba 74,8 % obstoječe cone oz. območja Natura 2000 Spodnja Sava!!!

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

- **Odstotek trajnega upada velikosti populacije.**

Pomembnost učinka: E – uničujoč vpliv
Vpliv na celovitost območja: E – uničujoč vpliv
Vpliv na povezanost območij: E – uničujoč vpliv
Vpliv na varstvene cilje območja: E – uničujoč vpliv

Ocena sprejemljivosti posega v naravo je ugodna, če se ugotovi, da poseg v naravo ne bo škodljivo vplival na varstvene cilje območij, njihovo celovitost in povezanost.

Varstveni cilji za območje Natura 2000 Spodnja Sava (SI3000304) za kvalifikacijsko vrsto platnica (*Rutilus pigus*) so naslednji⁴: (a) Določi se velikost populacije, (b) Ohrani se velikost habitata, (c)

⁴ Priloga št. 1: Izsek tabele s cilji in ukrepi za dopolnitev Programa upravljanja Natura 2000 območji za območje Spodnja Sava.

Ohrani se specifične lastnosti, strukture, procesi habitata: drstišča v ali izven območja, ki zagotavljajo prisotnost osebkov v koridorju, zadostna prodonosnost in dinamika prodišč, prehodnost jezov in pregrad, zveznost vodotokov, obrežna in vodna vegetacija.

Varstveni cilj (a) **določi se velikost populacije** ni izveden. **Za presojo vplivov na okolje za HE Mokrice bi bilo za platnico *Rutilus virgo* v spodnji Savi s pritoki nujno izvesti raziskavo, ki bi določila velikost populacij, distribucijo in drstišča, po metodologiji, ki jo tudi določa evropska Okvirna vodna direktiva (sestava, številčnost in starostna struktura rib).** Študija pregled stanja platnice na območju spodnje Save in omilitveni ukrepi na območju HE Mokrice (ZZRS, maj 2015) so samo zbrani stari obstoječi podatki. V njej določene velikosti populacije in številčnosti ne odražajo dejanskega stanja, saj ni bila izvedena ciljna raziskava. Ker ni izvedena ciljna raziskava, presoja vpliva načrtovane gradnje HE Mokrice ni možna.

Varstveni cilj (b) **Ohrani se velikost habitata** ne bo dosežen, ker ni možno nadomestiti izgubljene reke. Rečni ekosistem se bo spremenil v jezerskega in to za izrazito reofilno vrsto ribe. Uničene bo 74,8 % notranje cone v območju Natura 2000, poleg tega bo vpliv akumulacije segal do HE Brežice. Vpliv bo tudi uničujoč na povezljivost območij Natura 2000. Torej je tudi ocena na ta varstveni cilj **E – uničujoč vpliv.**

Vpliv na celovitost območja Natura 2000 Spodnja Sava. Rečni ekosistem se sbo spremenil v jezerski. Torej je ocena na celovitost **E – uničujoč vpliv.**

Vpliv na povezanost območij Natura 2000 Spodnja Sava, Sotla s pritoki, Krka s pritoki in Sava iznad Zagreba. Obstaja razumen znanstveni dvom v delovanje predviden ribji prehod, ki naj bi zagotavljal povezanost območij Natura 2000, saj je speljan v akumulacijo, kar ne zagotavlja ohranitev reofilnih vrst rib. Poleg tega ni izvedena nobena ekološka raziskava in ne obstaja nobena raziskava o migraciji platnice, tudi o migraciji čez ribje prehode. Navedbe v Dodatku, da je bila riba najdena v ribjem prehodu še ne dokazuje, da je ribji prehod dejansko učinkovit. **Brez resnih raziskave ni možno načrtovati omilitvenih ukrepov, saj je ta vrsta v Sloveniji slabo raziskana.** Tudi dodatek na str. 120 pravilno navaja: »Natančnejših podatkov o njenih ekoloških zahtevah v dostopni objavljeni znanstveni literaturi ni.« Vpliv na povezanost območij je **E – uničujoč vpliv.**

Investitor prav tako nikjer doslej ni izkazal, niti zatrjeval, da so pri konkretnem projektu izpolnjeni pogoji iz čl. 4(7) in 4(8) Okvirne vodne direktive (2000/60/EC).

c) Ocene na vrste, območja Natura 2000 – varstvene cilje, celovitost in povezljivost območij so neustrezne.

Za vse vrste, ki se jih varuje po Direktivi o habitatih je potrebno presojati vpliv posega! Smernice *Links between the WFD and NDs* (2011)⁵ opozarjajo, da je potrebno **upoštevati vrste in habitate v interesu EU, tudi izven območij Natura 2000, saj prispevajo k splošnemu stanju ohranjenosti.** Torej, kljub temu, če vrsta ni kvalifikacijska za območje Natura 2000 je vpliv posega potrebno upoštevati na njo tudi, kar pomeni da za vse vrste, ki se jih varuje po Habitatni direktivi je potrebno izdelati presojo v vseh vodotokih na katere bi poseg izgradnje HE Mokrice imel vpliv.

⁵ Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, DG Environment, European Commission, December 2011. Dalje v besedilu: Links WFD & ND 2011.

Upiravec, velja enako kot za vrsto zvezdogled! Poročilo za poročanje po Direktivi o habitatih (2013)⁶ navaja, da je v kontinentalni biogeografski regiji upiravec v **neugodnem stanju**. Upiravec ima ocene: ohranjenost populacije U1= (neugodno stanje - stabilno). Končna ocena stanja je U1- (**neugodno stanje se slabša!**). To ni upoštevano pri presoji!

Pripombe se nanašajo na razlago člena 6(3) in 6(4) Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 102, v nadaljevanju: Direktiva o habitatih).

Cilj Direktive o habitatih je **ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov**. Kar je sodišče že razsodilo, tudi v sodbi C-258/11, točka 36: Iz tega sledi, da določbe člena 6 od (2) do (4), Direktive o habitatih državam članicam nalagajo vrsto specifičnih obveznosti in postopkov za zagotovitev – kot izhaja iz člena 2(2) te direktive – **vzdrževanja ali po potrebi obnovitve ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in zlasti posebnih ohranitvenih območij**. Dalje je v točki 37 razsodilo: Glede tega je v skladu s členom 1(e) Direktive o habitatih stanje ohranjenosti naravnega habitata „**ugodno**“, zlasti če so njegovo naravno območje razširjenosti in površine, ki jih na tem območju pokriva, **stabilne ali se povečujejo in če obstajajo in bodo v predvidljivi prihodnosti verjetno še obstajale posebna struktura in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev**.

Direktiva o habitatih, člen 6(3): Pri vsakem načrtu ali projektu, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, pa bi sam ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplival na območje, je treba **opraviti ustrezno presoj o njegovih posledicah glede na cilje ohranjanja tega območja**. Glede na ugotovitve presoje posledic za območje in ob upoštevanju določb odstavka 4 pristojni nacionalni organi **soglašajo** z načrtom ali projektom **še le potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja**, in, če je primerno, ko pridobijo mnenje javnosti.

Sodišče je o tej stvari že razsodilo, v predsodnem postopku **C-304/05**, v primeru Republika Italija, v točki 26 je bilo odločeno: »Pristojni organi posameznih držav članic skladno s členom 6(3) Direktive o habitatih soglašajo z določenim načrtom ali projektom, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali za to ni potreben, vendar pa bi ga lahko pomembno poškodoval, še le po tem, ko **na podlagi presoje posledic načrta ali projekta za to območje ugotovijo, da kot tako ne bo poškodovano**, in po tem ko, če je primerno, pridobijo mnenje javnosti. Sodišče je v zvezi s tem že ugotovilo, da ta določba uvaja postopek, ki naj s pomočjo predhodne presoje zagotovi, da se **soglasje** k takšnim načrtom ali projektom **izda samo, če temu območju kot takemu ne škodujejo** (glej tudi sodbe C-127/02, točka 34, C-239/04, točka 19). Dalje v predsodnem postopku **C-304/05, točka 28** je bilo razsojeno: Kot je Sodišče v tem pogledu že odločilo, se sme soglasje k obravnavanemu načrtu ali projektu izdati le pod predpostavko, da so se organi z **gotovostjo prepričali** o tem, da načrt ali projekt na zadevno območje kot tako ne bo vplival negativno. Temu je tako, če z **znanstvenega vidika ni nobenega razumnega dvoma, da taki učinki ne obstajajo** (glej tudi sodbe C-127/02, točki 56 in 59, C-239/04, točka 20).

HE Mokrice bodo trajno uničile 74,8 % površin celotnega varovanega območja Spodnja Sava, torej bo tudi platnica izgubila 74,8 % površin habitata! Zvezdogled bo trajno izgubil 84,3 % njegovega ključnega habitata glede na staro conacijo na območju Natura 2000 Krka s pritoki, poleg tega gre za vrsto, ki je v neugodnem stanju in se njegovo stanje še slabša v biogeografski kontinentalni regiji. Poseg bo imel uničujoč vpliv na celovitost in povezljivost območij Natura 2000 Spodnja Sava, Krka s pritoki, Sotla s pritoki in Sava iznad Zagreba.

⁶ Poročilu za poročanje po Direktivi o habitatih (2013). Spletna stran ZRSVN: http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_informacija=579&id_meta_type=65

Sodišče v sodbi C-521/12, točka 19 navaja, da je sodišče že razsodilo: Sodišče je v sodbi Sweetman in drugi (C-258/11, EU:C:2013:220, točka 32) presodilo, da je treba določbe člena 6 Direktive o habitatih, razlagati kot skladno celoto glede na cilje ohranjanja iz te direktive. Namen odstavkov 2 in 3 tega člena je namreč **zagotovitev enake ravni varstva naravnih habitatov in habitatov vrst**, medtem ko je **odstavek 4 navedenega člena le določba o izjemi od drugega stavka navedenega odstavka 3**. Dalje v točki 20 navaja: Sodišče je pojasnilo, da je treba načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj ni potreben, **če lahko škoduje ciljem ohranjanja tega območja, šteti za takega, da lahko pomembno vpliva na to območje**. Presoja tega tveganja je treba izvesti zlasti glede na značilnosti in posebne okoljske razmere območja, na katero se tak načrt ali projekt nanaša (sodba Sweetman in drugi, EU:C:2013:220, točka 30). Dalje v točki 21 navaja: Sodišče je tako presodilo, da je treba sklepati, da neškodovanje celovitosti območja kot naravnega habitata v smislu člena 6(3), drugi stavek, Direktive o habitatih **zahteva vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti tega območja, kar pomeni trajno ohranitev značilnosti, ki opredeljujejo zadevno območje in so povezane s prisotnostjo naravnega habitatnega tipa, pri čemer je cilj ohranitve tega tipa upravičil uvrstitev tega območja na seznam OPS v smislu te direktive** (sodba Sweetman in drugi, EU:C:2013:220, točka 39).

V primeru gradnje HE Mokrice ni možno zagotoviti trajne ohranitve značilnosti območja Natura 2000 Spodnja Sava, ki opredeljujejo zadevno območje in so povezane s prisotnostjo naravnega habitatnega tipa, saj bo gradnja HE spremenila rečni ekosistem v jezerskega. Uničeno bo celo območje Natura 2000.

II.

Predvideni omilitveni ukrepi niso omilitveni ukrepi

Dvom v delovanje omilitvenih ukrepov

RIBJI PREHOD/ PREHOD ZA VODNE ORGANIZME se ne more šteti kot omilitveni ukrep, sodba EU C-142/16

Ukrepi predvideni na reki Sotli. Navedba v dodatku na str. 86 (stara verzija) je kontradiktorna: »Hkrati bo HE Mokrice obratovala po naravnem pretoku (64. Člen Uredbe o DPN za HE MO), zato se hidravlične razmere za pregrado HE Mokrice v primerjavi z današnjim stanjem ne spreminjajo.« Današnje stanje je rečni ekosistem, po izgradnji HE bo nastal jezerski, hitrost vodnega toka se bo zmanjšala, prihajalo bo do nihanja vodne gladine itd. Hkrati pa dodatek navaja na str. 75: »..., ko bo pri obratovanju HE Mokrice gladina denivelirana pod minimalno koto obratovalne denivelacije za 1,3 m...«. Zaključek je, zato dodatni ukrepi niso potrebni. Nikjer ni definirano, kako bodo vplivale denivelacije na Sotlo.

Ukrepi predvideni na Krki s pritoki. Dodatek na str. 112 navaja, da je bila izvedena revizija ukrepov. Zanima nas kdo je izdelal revizijo, kateri strokovnjaki s področja ihtiologije in načrtovanja ribjih prehodov so v tej reviziji sodelovali. Namreč trditev, da so ugotovili, da je ureditev izlivnega dela dobro načrtovana iz funkcionalnega in izvedbenega stališča, vendar kljub temu predlaga določene izboljšave z namenom izboljšati funkcijo posamezne ureditve znotraj celotne zasnovane ureditve, je zelo paušalna, ob dejstvu, da je že bila zahteva ZRSVN v primeru HE Brežice za zvezdogleda in upiravca, da je potrebno izvesti ekološke raziskave in te niso bile nikole izdelane, ob dejstvu, da za platnico ni bila izdelana nobena resna študija, tudi ne s področja ekoloških raziskav in njene migracije, da je v tabeli na str. 142 navedeno, da se izdelava ihtiološka študija v času priprave projektne

dokumentacije PGD. Že v tej fazi bi moralo bit to vse izdelano, saj presoja mora temeljiti na dejstvu, da **ne obstaja noben razumen dvom v delovanje omilitvenih oz. izravnalnih ukrepov.**

Dodatek na str. 120 navaja: Platnica spolno dozori v tretjem letu starosti, drsti pa se v parih pomešana v jato podustu.« Ta trditev ne drži. Platnice v posameznih vodotokih dozorevajo v različnih starostih. V Malem grabnu (pritok Ljubljanice) samci spolno dozori v 5. letu starosti pri minimalni totalni dolžini 330 mm medtem ko samice v 6. letu pri minimalni totalni dolžini 335 mm. V reki Kolpi spolno dozorevajo samci v 4. letu pri minimalni totalni dolžini 270 mm in samice v 6. letu starosti pri totalni dolžini 345 mm. V reki Krki samci platnice spolno dozori v 4. letu pri minimalni totalni dolžini 290 mm in samice v 5. letu starosti pri minimalni dolžini 330 mm. V vseh pregledanih vodotokih dozori samice vsaj eno, praviloma pa 2 leti kasnej kot samci. (Povž, 1999)⁷ Tudi navedba, da se mladice platnice zadržujejo v topli vodi, ne drži. Glede na to, da ni znanstvene literature o ekoloških zahtevah platnice v spodnji Savi s pritoki, je **nujno potrebo izdelati ekološko študijo.**

Dodatek na str. 120 navaja: »Na območju predvidenih HE Brežice in HE Mokrice so bila evidentirana številna drstišča platnice (Ribiški kataster, ZZRS). Največ drstišč je bilo evidentiranih v reki Krki vzdolž celotnega območja pojavljanja platnice, manj pa jih je v reki Savi in Sotli...« Tudi ta trditev je neustrezna. Izvedene ni nobene raziskave drstišč. Iz Načrtov za izvajanje ribiškega upravljanja v spodnjem savskem ribiškem območju iz leta 2010⁸ in iz leta 2016⁹ je jasno razvidno, da se drstišča ne pregleduje in popisuje, namreč lokacije drstišč so v obeh načrtih popolnoma enake, gre za prepisovanje lokacij brez raziskav. Potrebno bi bilo izdelati resno **raziskavo o pojavljanju drstišč v spodnji Savi in njenih pritokih,** nujen bi bil sistematičen pregled. Namreč brez raziskave ni mogoče oceniti dejanskega vpliva izgradnje HE Mokrice na ključne habitatne strukture platnice – drstišča.

Ukrepi predvideni na reki Savi. Navedba v starejši verziji »na pregradi HE Mokrice je predviden prehod za vodne organizme (55. Člen Uredbe o DPN za HE Mokrice) v zasnovi, kot je že zgrajen na HE Blanca in je z monitoringom, ki ga izvaja Zavod za ribištvo Slovenije že dokazano, da je tovrstna zasnova prehoda uspešna.« **ne drži.** DPRS smo opravili 3 obiske ogleda delovanja ribjega prehoda HE Blanca. Na enem izmed ogledov so bili tudi predstavniki INFRA d.o.o. V vseh treh primerih ribjih prehod ni deloval, poleg tega je to potrdil sam predstavnik imenovane organizacije. Poleg tega je na ribjem prehodu HE Blanca tudi opaženo povečano plenjenje s strani ribojedih vrst rib, tako na vstopu in izstopu steze, kot na sami strugi. Poleg tega je pri HE Blanca še vedno odprto vprašanje glede gor in dol vodnega prehajanja rib. Še danes ni dokazano, ali dejansko ribe prehajajo v obe smeri. Poleg tega je ribji prehod za HE Blanco kot za HE Mokrice zasnovan tako, da ribe vodi v jezero. Reševal pa naj bi problematiko reofilnih vrst rib. Zagotovljena bi morala biti gor in dol vodna migracija. Glede ribjih prehodov kot omilitvenih ukrepov tudi obstaja že evropska sodna praksa.

Dodatek na str. 128 navaja: »Glede na rezultate monitoringov uspešnosti prehoda za vodne organizme, ki se izvajajo na HE (2010, 2012), ..., ki živijo v Savi na območju HE Blanca...Za vse potamodromne vrste rib, med katere je uvrščena tudi platnica, ki so na obravnavanem odseku Save pogoste, je bilo ugotovljeno, da lahko v celoti prepotujejo ribjo stezo. Za platnico je bilo ugotovljeno, da ribjo stezo uporablja tako v času drstne migracije kot tudi izven tega obdobja.« Navedba je zelo paušalna, saj nam ni znano, da bi bila izvedena taka raziskava, v kateri bi se ribe markiralo, kar bi potrdilo/ dokazalo ali dejansko ribe prehajajo preko ribje steze, ali je ribja steza dejansko prehodna v obe smeri. Podatek, da je riba bila opažena v ribji stezi še ni dokaz, da je ribja steza dejansko prehodna in to celo v obe smeri. Poleg tega sama prisotnost ribe v stezi nič ne pove o številu in

⁷ Biološko-ekološke značajke populacija plotice *Rutilus pigus virgo* (Heckel, 1852) : doktorska disertacija / Meta Povž ; mentor Stjepan Mišetić. Zagreb, 1999. 146 str., pril. (loč. pag.) : graf. prik., tabele ; 30 cm.

⁸ NAČRT ZA IZVAJANJE RIBIŠKEGA UPRAVLJANJA V SPODNJESAVSKEM RIBIŠKEM OBMOČJU za obdobje 2011-2016, 2010, Zavod za ribištvo Slovenije, Gameljne, Ljubljana.

⁹ NAČRT RIBIŠKEGA UPRAVLJANJA V SPODNJESAVSKEM RIBIŠKEM OBMOČJU ZA OBDOBJE 2017-2022, 2016, Zavod za ribištvo Slovenije, Gameljne, Ljubljana.

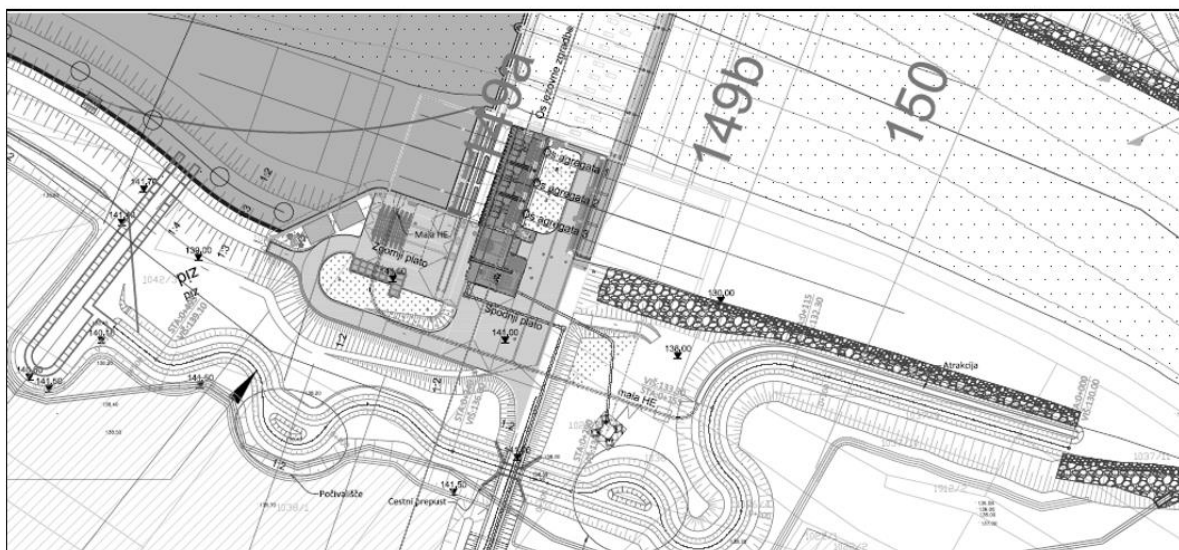
deležu populacije, ki se dejansko ohranja oz. v koliki meri je dejansko ukrep uspešen pri ohranjanju populacije, koliki delež populacije je upadel glede na stanje pred gradnjo HE. Monitoringi, ki jih izvaja ZZRS v gorvodnih akumulacijah pa jasno dokazujejo, da se ribje združbe spreminjajo in da populacije platnice padajo. Tako tudi navedba na str. 127, »da bo večina platnic prehajala preko PZVO«, ne temelji na nobenem dokazu.

Na str. 130 dodatek navaja: »Z izgradnjo hidroelektrarn je platnica izgubila rečni habitat na odseku med gorvodnim odsekom vplivnega območja HE Vrhovo do jezovne zgradbe HE Krško, kjer je Sava zajezena v niz pretočnih akumulacij. Z izgradnjo HE Brežice in HE Mokrice bo platnica na območju spodnje Save v Sloveniji trajno izgubila še zadnji odsek rečnega habitata.« Torej je tudi ocena v prilogi 2 v matriki neustrezna in sicer B. **Ocena bi morala biti E.**

V sodbi C-142/16 je Zvezna republika Nemčija trdila, da je treba prehod za ribe opredeliti kot omilitveni ukrep. Komisija je trdila, da **prehod za ribe ni omilitveni ukrep**, ker obstaja dvom v njihovo delovanje. Točka 9: »Komisija je ocenila, da so bile pri presoji posledic premalo ali je celo slabo opredeljene posledice, ki jih ima elektrarna Moorburg na območja Natura 2000, ki ležijo nad jezo Geesthacht. Prvič, regionalna uprava za urbanistični razvoj in za okolje svobodnega in hanzeatskega mesta Hamburg (Behörde für Stadtentwicklung und Umwelt der Freien und Hansestadt Hamburg) **naj bi nepravilno ugotovila, da je prehod za ribe omilitveni ukrep**, in drugič, **v presoji posledic niso bile upoštevane kumulativne posledice z drugimi upoštevanimi projekti**.« Sodišče je v točki 37 razsodilo: »Vendar iz presoje posledic izhaja, da ta **ne vsebuje končnih ugotovitev glede učinkovitosti prehoda za ribe**, ampak je v njej navedeno le, da bi bilo učinkovitost mogoče potrditi le po več letih spremljanja.« Tudi v primerih HE Mokrice dodatek navaja, da se po vzpostavitvi prehoda izvaja monitoring njegove učinkovitosti. Dodatek celo navaja: »Na podlagi računskega modeliranja in predhodne ihtiološke študije se bo z modelom bodočega stanja v projektni dokumentaciji PGD preverilo najbolj optimalno rešitev urejanja posameznih odsekov prehoda za vodne organizme ob jezovni zgradbi.« Kar bo najbolj optimalno glede na zmožnost izvedbe, tudi ni nujno najbolj optimalno za vse vrste. Kaj če ustrezna oz. Nujno potrebna izvedba ne bo možna?

Obstaja utemeljen dvom v delovanje v delovanje ribjega prehoda za zagotavljanje celovitosti in povezanosti območij Natura 2000. Tudi navedba v dodatku »Končno rešitev predlaganega prehoda za vodne organizme se potrdi v sklopu PGD dokumentacije.« je nesprejemljiva. Že pred potrditvijo PVO je potrebno odstraniti vsak razumen dvom v delovanje ribjega prehoda.

Slika 17: Prikaz predvidene ureditve prehoda za HE Mokrice pri jezovni zgradbi

ZRSVN v mnenju št. 6-II-194/7-O-15/BK, z dne 10.8.2017 pravilno ugotavlja, da s tem preходом obstaja utemeljen dvom v zagotavljanje povezljivosti območij Natura 2000 Spodnja Sava, Krka s pritoki in Sotla s pritoki za kvalifikacijsko vrsto platnica. Da dodatek ne odgovori na naslednja vprašanja:

- Ali bo platnica preplavala celotno dolžino akumulacijskega bazena, ki močno odstopa od njenih ključnih ekoloških zahtev (reofilnost)?
- Ali bo šla sploh čez akumulacijo do Krke ali bo ostala v habitatih, ki so zanjo ustrežnejši (prehod za vodne organizme, obvodna struga)?
- Ali bo med rekama Sotlo in Krko prehajalo dovolj osebkov za vzdrževanje povezanosti populacije platnice?
- Ali je glede na dejstvo, da se v zgornjih akumulacijah na reki Savi populacije platnice številčno zmanjšujejo, predvsem pa se ne pomlajuje, potrebno med Krko in Sotlo zagotoviti dodatne strukture...?

Na str. 83 dodatek (stara verzija) navaja: »Večletne ihtiološke raziskave akumulacij Boštanj (Podgornik s sod., 2007, Zabrc s sod., 2010, 2013) in Blanca (Zabrc s sod., 2009, 2010, 2013) ter prva ihtiološka raziskava akumulacije Krško (Zabrc s sod., 2014) so pokazale nekatere dejavnike, ki so bistveno spremenili življenjski prostor ribjih vrst v Savi in njenih pritokih, spremenili vrstna razmerja ribje združbe ter vplivali na stanje njihovih populacij. **Rezultati teh raziskav kažejo v smer slabšanja stanja populacije platnice v akumulacijah. Eden od poglobitvenih dejavnikov pri tem je zagotovo uničenje drstišč platnice v reki Savi in izlivnih delih pritokov. Platnica je glede na ekološke zahteve fito-litofilna drstnica, vendar z raziskavami drstišč v akumulacijah Boštanj, Blanca in Krško drst platnice do sedaj še ni bila potrjena. Na spremembe v populaciji platnice kaže tudi porušena starostna struktura populacije, saj v zadnjih vzorčenjih niso potrdili prisotnosti najmanjših osebkov platnice. Analiza stanja platnice na območju HE Krško je pokazala najmanjšo številčnost populacije v primerjavi s tremi gorvodnimi akumulacijami; razlog za to je lahko že viden kumulativni vpliv elektrarn na habitat in populacijo platnice. Glede na ugotovljene vplive v gorvodnih akumulacijah na stanje platnice pri izgradnji HE Mokrice pričakujemo podobne vplive na habitat in populacijo platnice, pri čemer je lahko skupni vpliv zaradi kumulativnih vplivov še večji.**

Predvidene omilitvene ukrepe v Dodatku ni mogoče šteti kot omilitvene ukrepe! Saj je potrebno že v tej fazi postopka, pred izdajo soglasja k PVO brez vsakega razumnega dvoma izkazati, kako se bo omililo uničujoče posledice gradnje HE Mokrice, če se jih sploh da. To kar predvideva dodatek kot omilitvene ukrepe so smernice za pripravo omilitvenih ukrepov!

Dodatek str. 117 (starejša verzija), navedeni omilitveni ukrep: »V času priprave projektne dokumentacije...je potrebno celoten odsek renaturacije Sotle načrtovati na način, da se obogati vodni habitat in izboljša ekološke zahteve ribam, ki so prisotne v sedanjih razmerah vodotokov....« Že v tej fazi postopka je potrebno zagotoviti vso ustrezno projektno dokumentacijo, ki bo nedvomno izkazovala možnost izvedbe ustreznih omilitvenih ukrepov oz. renaturacije, ki naj bi izravnala nastalo škodo zaradi gradnje HE Mokrice. Zadnja verzija dodatka sploh ne vključuje omilitvenih ukrepov oz. izravnave škode na Sotli.

Dodatek str. 142, navedeni omilitveni ukrep: »Na podlagi računskega modeliranja in predhodne ihtiološke študije, ki bo definirala natančne biološke potrebe posameznih vrst (globine, hitrosti...) se mora z modelom bodočega stanja v projektni dokumentaciji PGD izbrati najbolj optimalno ureditev posameznih odsekov izlivnega dela Krke ter **preveri** in izbere najbolj optimalno rešitev urejanja odsekov v povezavi s funkcijo drstišč, habitatni za mladostne razvojne faze ribjih populacij in predvidenega prehoda za vodne organizme na izlivnem delu...« Že v tej fazi postopka je potrebno zagotoviti vso ustrezno projektno dokumentacijo, ki bo nedvomno izkazovala možnost izvedbe

učinkovitih omilitvenih ukrepov. Potreba po izvedbi študij ter preverba in izbor najbolj optimalnih rešitev po soglasju PVO ni možno šteti kot omilitveni ukrep. Zahteva ne izkazuje, kako se bodo omilile oz. izravnale posledice uničujočega vpliva izgradnje HE Mokrice. Že v tej fazi morajo biti te zadeve jasno definirane.

Dodatek str. 142, navedeni omilitveni ukrep: »V času priprave PGD se optimizira lokacija drče v Krški vasi. Preverita se lokacija v sredini toka reke Krke (na pragu) in na jezu (lokacija bivšega mlina). Izbere se lokacija, ki bo zagotavljala funkcionalnejši prehod vodnim organizmom gorvodno z vidika zagotavljanja ugodnejših hidravličnih pogojev.« Preveritev lokacij se ne more šteti kot omilitveni ukrep. Že v tej fazi postopka je potrebno zagotoviti vso ustrezno projektno dokumentacijo, ki bo nedvomno izkazovala možnost izvedbe učinkovitih omilitvenih ukrepov.

Dodatek str. 149, navedeni omilitveni ukrep: »Pri nadaljnjem načrtovanju prehoda za vodne organizme je potrebno upoštevati ekološke zahteve platnice in prehod prilagoditi njenim potrebam.« To se ne more šteti kot omilitveni ukrep. Ekološka študija za platnico mora biti izdelana že v tej fazi postopka. Tudi v tej fazi postopka že mora biti izdelana projektna dokumentacija, ki bi dokazovala nesporno/ nedvomno, da se bo populacija platnice ohranjala oz. kolik delež populacije platnice bi sprejeti ukrep sploh lahko ohranil. Poleg tega je nujno potrebno tudi v skladu z Vodno direktivo zagotoviti prehodnost za vse vrste rib, da se lahko oceni za koliko se bo poslabšalo ekološko nstanje površinske vode, za določitev katerega se uporablja biološki element ribe. Saj bo potrebno izvesti tudi postopek po členu 4.7 Vodne direktive, poleg prevlade drugega javnega interesa nad javnim interesom ohranjanja narave po členu 6.4 Direktive o habitatih.

Ukrepi za nadomeščanje izgubljenih drstič - NADOMEŠČANJE DRSTIČ NISO OMILITVENI AMPAK IZRAVNALNI UKREPI

Dodatek na str. 92 navaja (stara verzija): »Z zaplavitvijo akumulacijskega bazena HE Mokrice bodo zaplavljeni in uničena vsa obstoječa drstiča platnice v reki Savi na tem območju, kot se je zgodilo tudi v gorvodnih akumulacijah. (Zabrc s sod. 2010, 2013, 2014)«. Zaradi nastanka akumulacije in preplavitve bodo ribe izgubile večino drstič v Savi, zato se bodo primorane seliti na druga drstiča oziroma bodo izginile. To pomeni, da bodo populacije vrst lahko popolnoma izgubljene. Po posegu ostanejo včasih odrasle ribe nekaterih vrst še nekaj časa v akumulaciji ali zahajajo vanjo iz pritokov, **postopoma pa izginejo zaradi izginotja potopljenih drstič** (Povž, 2005)¹⁰. Že navedbe kažejo na neustrezno oceno za platnico v dodatku za PVO za HE Mokrice.

Dodatek na str. 132 navaja, da bodo začasno prizadeta drstiča v Savi in Krki. Ta trditev ne drži, namreč obstoječa drstiča bodo trajno uničena, **vzpostavljala se bodo nova nadomestna drstiča!**, kar je v dodatku tudi navedeno: »vzpostavljena nova prodišča, ki se bodo uredila kot drstiča (površina 3,28 ha)«. Dalje dodatek navaja: »Ta ukrep bo prispeval k ohranitvi platnice v akumulaciji.«, kar je v nasprotju z ekološkimi zahtevami platnice!

Dodatek na str. 133 navaja: »Prav tako bo omogočena vzpostavitev drstič z nanosom proda pod jezovno zgradbo ter ureditev fitofilnih drstič v akumulacijskem bazenu.« Vzpostavitev drstič za platnico v akumulaciji je neustrezen ukrep na že znana dejstva iz raziskav ZZRS. Obstaja tudi dvom v navedbo v dodatku, da bodo nova drstiča podvržena dinamičnim procesom in se bodo spreminjala, ob dejstvu, da se bo zaradi zaježitve zmanjšala hitrost vodnega toka, ter ob prisotnosti nihanja vodostaja do 1,3 m. Ocenjuje se, da bodo kljub manjši površini litofilnih drstič, glede na obstoječe stanje predvidene ureditve in razporeditve drstič omogočale platnici ustrezno prehodnost in

¹⁰ Povž, M. (2005). Presekane tisočletne selitvene poti. Spletna stran, 25.8.2015.
<http://www.pozitivke.net/article.php?story=20050417192607392&query=eft>

povezljivost. Drstišča ne vplivajo na prehodnost in povezljivost, ampak ustrezen rečni tok. Prav tako bi bilo potrebno vzpostaviti litofilna drstišča, glede na to, da bodo izgubljena litofilna drstišča. V kolikor se litofilna drstišča nadomešča s fitofilnimi drstišči, mora najprej biti izvedena raziskava, katera drstišča so bolj primerna za drst platnice. Saj po nekaterih podatkih platnice v Sloveniji bolj uporabljajo litofilna drstišča z močnim vodnim tokom. Tudi dodatek na str. 133 navaja: »Čeprav po trenutno razpoložljivih podatkih ne vemo v kakšnem obsegu se platnica na fitofilnih drstiščih v akumulaciji drsti menimo, da je kljub temu pomembno, da se v akumulaciji omogoči razvoj fitofilnih drstišč.«

Navedba »Novejši podatki o stanju platnice (2017) v akumulacijskih bazenih HE Krško, ki je primerljiv z akumulacijskim bazenom HE Mokrice kažejo na prisotnost platnice vseh starostnih skupin.« Glede na znanstveno dokazana dejstva je ta navedba sporna, zato zahtevamo, da se nam posreduje študijo Analiza stanja ribje populacije v akumulaciji HE Krško, Ribiška družina Brestanica – Krško, julij 2017, navedbo kateri strokovnjaki so bili prisotni pri raziskavi in uporabljena metodologija.

Poseg HE Mokrice bo uničil ključni del habitata za ribo platnico in druge reofilne vrste – drstišča. Drstišča so ključna za življenjski cikel vrste in s tem za ohranitev vrst v ugodnem stanju. Tudi večletne ihtiološke raziskave akumulacij Boštanj (Podgornik s sod., 2007, Zabrc s sod., 2010, 2013) in Blanca (Zabrc s sod., 2009, 2010, 2013) ter prva ihtiološka raziskava akumulacije Krško (Zabrc s sod., 2014) so pokazale nekatere dejavnike, ki so bistveno spremenili življenjski prostor ribjih vrst v Savi in njenih pritokih, spremenili vrstna razmerja ribje združbe ter vplivali na stanje njihovih populacij. **Platnica je glede na ekološke zahteve fito-litofilna drstnica, vendar z raziskavami drstišč v akumulacijah Boštanj, Blanca in Krško drst platnice do sedaj še ni bila potrjena. Na spremembe v populaciji platnice kaže tudi porušena starostna struktura populacije, saj v zadnjih vzorčenjih niso potrdili prisotnosti najmanjših osebkov platnice. Analiza stanja platnice na območju HE Krško je pokazala najmanjšo številčnost populacije v primerjavi s tremi gorvodnimi akumulacijami; razlog za to je lahko že viden kumulativni vpliv elektrarn na habitat in populacijo platnice. Glede na ugotovljene vplive v gorvodnih akumulacijah na stanje platnice pri izgradnji HE Mokrice pričakujemo podobne vplive na habitat in populacijo platnice, pri čemer je lahko skupni vpliv zaradi kumulativnih vplivov še večji.**

Iz Okoljskega poročila je razvidno tudi stališče Zavoda RS za varstvo narave (str.307), ki predlaga izravnalni ukrep – nadomestni habitat, ki bo nadomestil **popolno izgubo habitata oz. pričakovani uničujoč vpliv** posega na reofilne vrste rib (zvezdogled, upiravec, kesslerjev globoček, velika in zlata nežica).

Iz Okoljskega poročila je razvidno tudi stališče ZZRS: **pohra** (*Barbus balcanicus*), **upiravec** (*Zingel streber*), **zvezdogled** (*Romanogobio uranoscopus*) in **kesslerjev globoček** (*Romanogobio kesslerii*) se po znanih podatkih na širšem območju DPN pojavljajo v Savi in Krki; pa tudi v nekaterih pritokih Save. Populacije teh 4 vrst, ki **so že sedaj redke vrste v Savi pa tudi v Krki**, bi bile **v novo nastalih pogojih akumulacije zelo prizadete**, saj gre za izključno reofilne vrste rib; upiravec in zvezdogled še bolj kot pohra in kesslerjev globoček, saj naseljujeta hitre rečne tokove, z močnim pretokom in čisto vodo z dovolj kisika. Reofilne vrste rib bi bile prizadete tudi v Krki, saj bi se vpliv akumulacije in zaježitve Save poznal tudi v Krki do Krške vasi. Spremenile bi se hidrodinamične razmere v Krki, te vrste pa bi najbolj prizadela zmanjšana hitrost toka, pa tudi dnevno nihanje nivoja vode ter večja globina vode. Rečni habitat bi dobil bolj jezerski značaj, kar pa bi **zelo negativno vplivalo na te vrste**. Poleg spremenjenih hidrodinamičnih razmer bi te vrste prizadela tudi gradbena dela v izlivnem delu Krke, ki bi degradirala ali celo uničila del njihovih habitatov in drstišča ali če bi onemogočila prehodnost Krke. Ta **gradbena dela bi še bolj prizadela zvezdogleda in pohro, saj je bila prav v tem delu Krke evidentirana večja številčnost teh dveh vrst** (ZZRS, 2009).

Izgubljena drstišča: Dodatek na str. 92 navaja (stara verzija): »Z zaplavitvijo akumulacijskega bazena HE Mokrice bodo zaplavljeni in uničena vsa obstoječa drstišča platnice v reki Savi na tem območju,

kot se je zgodilo tudi v gorvodnih akumulacijah. (Zabrc s sod. 2010, 2013, 2014)«. »Zanesljivih podatkov o površinah obstoječih drstišč ni...«. Dodatek navaja oceno izgube drstišč in sicer v Savi 1,2 ha in ureditveni del Krke 0,8 ha, kar skupaj znaša oceno izgube 2 ha drstišč.

Nadomestna drstišča:

V prehodu za vodne organizme – litofilna drstišča: 0,12 ha

Območje MO2 – litofilna drstišča: 0,8 ha

Območje MO3 – litofilna drstišča: 0,18 ha

Nadomestni habitat – prodišče NH2: velikost ni definirana, je pa drstišče neustrezno za izravnavo izgubljenih drstišč platnice, saj je umeščeno v akumulacijo. Torej ga ne moremo šteti kot omilitveni oz. izravnalni ukrep škode povzročene platnici z gradnjo HE Mokrice.

Slika 20: Prikaz območja načrtovanega nadomestnega habitata prodišča – NH2 z označenim obstoječim visokovodnim nasipom (vir: Idejne tehnične zasnove in določitev omilitvenih ukrepov za vzpostavitev nadomestnih habitatov in mirnih območij za HE Mokrice, HSE Invest d.o.o., Boson d.o.o., januar 2015)

Pod NH2 so navedeni še dodatni ukrepi – drstišča: nekaj manjših drstišč površine 500 m², 15 m² in 64 m²...

Ureditve v Krki: izgubljenih bo 0,8 m², novo vzpostavljenih 3,28 ha. Tega ni mogoče šteti kot omilitveni ukrep, ampak izravnalni ukrep!!! Poleg tega bo postavljen v akumulacijo, saj bo vpliv akumulacije segal vsaj 2 km gor vodno po Krki.

Potreben je grafični prikaz vseh drstišč iz katerega mora biti tudi jasno razvidno, katera drstišča so namenjena izravnavi izgubljenih drstišč po ribjih vrstah. Trenutno so navedena drstišča v Dodatku navedena nepregledno in ni jasno katero izgubo drstišč za katere vrste naj bi se z njimi izravnavalo škodo. Trenutno lahko razberemo iz Dodatka, da ne nadomešča izgubljenih drstišč platnice, saj je večina novo načrtovanih v akumulaciji. **Glede na vse navedeno ugotavljamo, da Dodatek ne navaja izravnave škode po izgubi drstišč za platnico, ki bo tudi s posegom HE Mokrice izgubila vsa drstišča v spodnji Savi. Poleg tega se ukrepi načrtujejo na podlagi znanstveno nedokazanih dejstvih oz. celo dejstvih, ki so v nasprotju z znanstveno dokazanimi dejstvi.**

Drstišča bo potrebno nadomeščati, kar je tudi prostorsko vprašljivo, saj bo zaplavljen praktično celo območje Natura 2000 Spodnja Sava. Vpliv akumulacije bo segel vse do HE Brežice in cca. 2 km gor vodno po Krki. Obstaja tudi dvom v njihovo delovanje. Torej v tem primeru več ne moremo govoriti o omilitvenih ukrepih, ampak izravnalnih ukrepih. Poleg tega je potrebno izravnavati škodo tudi za druge reofilne vrste, ki bodo oškodovane zaradi izgube drstišč, kar določa Vodna direktiva (ekološko

stanje voda je potrebno izboljševati!, ključni element za določanje ekološkega stanja pa so ribe!, torej predmet postopka ni samo platnica).

1. Manjkajo ukrepi za zagotavljanje celovitosti območij Natura 2000

Niso predvideni omilitveni oz. izravnalni ukrepi **za ohranjanje celovitosti območij Natura 2000**, še zlasti ne za območje Natura 2000 Spodnja Sava, kjer bo z gradnjo HE Mokrice uničena celovitost varovanega območja Spodnja Sava, saj bo rečni ekosistem spremenjen v jezerskega, torej je ocena vpliva posega gradnje HE Mokrice **E – uničujoč vpliv**.

Sodba EU 521/12, v točki 33 sodišče navaja: Drugič, kot to Komisija pravilno navaja v pisnih stališčih, se s polnim učinkom varstvenih ukrepov, določenih v členu 6 Direktive o habitatih, želi izogniti temu, da bi se pristojni nacionalni organ z ukrepi, imenovanimi „za ublažitev“, ki dejansko ustrezajo izravnalnemu ukrepu, izognil posebnim postopkom, določenim v tem členu, s tem ko bi na podlagi odstavka 3 navedenega člena odobril projekt, ki škodi celovitosti zadevnega območja.

Objekt, ki škodi celovitosti zadevnega območja, po ustaljeni sodni praksi Sodišča EU ne more biti izveden brez izravnalnih ukrepov in posebnega postopka prevlade javne koristi v skladu s členom 6(4) Direktive o habitatih (Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, zadnjič spremenjena z Direktivo Sveta 2006/105/ES z dne 20. novembra 2006).

V danem primeru se krši nacionalne in evropske predpise o ocenjevanju vplivov posegov v naravo. 4. odstavek 25. člena omenjenega Pravilnika namreč določa, da če se posamezne podocene za katerokoli posledico učinka iz 22. in 23. člena Pravilnika uvrstijo v velikostni razred D ali E, so vplivi plana na varstvene cilje posameznih varovanih območij in njihovo celovitost ter povezanost pomembni in škodljivi. Skupna ocena je namreč sestavljena iz posameznih podocen, ki se nanašajo npr. na **bistveno zmanjšanje območja habitatnih tipov ali vrst** (območje Natura 2000 Spodnja Sava in v njem habitat platnice se bo zmanjšal za 74,8 %, zvezdogledu na območju Krka s pritoki za 84,3 %, poleg tega, da bo uničen edini del v Krki, kjer je vrsta sploh prisotna), bistveno zmanjšanje populacije (že dodatek to sam predvideva, saj na to že kažejo monitoringi akumulacij, ki jih izvaja ZZRS), bistveno spremembo ravnovesja med vrstami, bistveno zmanjšanje pestrosti, itd. zaradi tega je tudi zahteva po izravnalnem ukrepu izvedba nadomestnih habitatov (Idejne tehnične rešitve za nadomestne habitate¹¹). Za posamezne vrste in habitatne tipe je bilo namreč v tem primeru v PVO določeno, da bo imela gradnja HE Mokrice bistveni ali uničujoč vpliv, pri čemer je na tej podlagi zaključeno, da znaša skupna ocena vplivov posega – C (nebistven vpliv, za katerega so potrebni omilitveni ukrepi). Takšna ocena je nepravilna, navedena pa je že v okoljskem poročilu. **Ocena namreč ne upošteva posameznih višjih podocen**, ki se napravijo glede **na največje možne posledice učinkov**. Če so posamezne podocene D ali E, skupna ocena tako ne more biti C – ampak D ali E. To pomeni, da so v skladu s 4. odstavkom 25. člena omenjenega Pravilnika vplivi plana pomembni in škodljivi. Če se podocene ne uvrstijo v velikostni razred D ali E, potem vplivi plana na varstvene cilje, njihovo celovitost in povezanost niso škodljivi (3. odstavek 25. člena Pravilnika).

Direktiva o habitatih v členu 6(3) določa, da glede na ugotovitve presoje posledic za območje pristojni nacionalni organ soglaša z načrtom ali projektom šele potem, ko se prepriča, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja. Kljub temu, da so učinki ocenjeni kot pomembni ali škodljivi, pa se plan vseeno lahko izvede, vendar po posebnem postopku prevlade javnega interesa, ob sprejetju

¹¹ Idejne tehnične zasnove in določitev omilitvenih ukrepov za vzpostavitev nadomestnih habitatov in mirnih območij za HE Mokrice (januar 2015). Izdelovalec HSE INVEST d.o.o., Obrežna ulica 170a, Maribor in Boson, trajnostno načrtovanje d.o.o. Dunajska cesta 106, Ljubljana. <http://www.arso.gov.si/novice/datoteke/034094-Idejne%20tehnicne%20zasnove%20NH%20in%20MO.pdf>

izravnalnih ukrepov, po predhodni obvestitvi organov EU. Gre za postopek, opredeljen v 101.c členu ZON (v fazi postopka CPVO) in v 101f. členu ZON (v fazi postopka PVO). Če prevlada druga javna korist nad javno koristjo ohranjanja narave, se tako hkrati odloči tudi o nujnih izravnalnih ukrepih (7. odstavek 101c. člena ZON).

V zadevnem primeru HE Mokrice ni bila izdelana pravilna ocena vplivov projekta na naravo, saj ni bila upoštevana največja predstavljava škoda. Na podlagi ugotovljenih dejstev in na podlagi veljavnih predpisov bi moralo biti ugotovljeno, da bo projekt pustil škodljive učinke na celovitost, povezanost in varstvene cilje zadevnega območja (4. odstavek 25. člena omenjenega Pravilnika). Moral bi biti izveden postopek prevlade javnega interesa skupaj z ustreznimi izravnalnimi ukrepi in ob soglasju organov EU – do česar pa ni prišlo. Država Slovenija tako trenutno nima pravne podlage za izdajo okoljevarstvenega soglasja in potrditev projekta HE Mokrice z vidika sprejemljivosti za naravo.

Ustaljena praksa Sodišča EU je glede ugotovitve morebitnih škodljivih vplivov postavila standard gotovosti, ki se nanaša na člen 6(3) Direktive o habitatih. **Soglasje za plan ali projekt lahko država torej izda samo, če se z gotovostjo prepriča o tem, da plan ali projekt ne bo imel negativnih posledic** na zadevno območje. Torej z znanstvenega vidika ne sme obstajati nikakršen razumen dvom glede neobstoja takšnih učinkov - o tem primeri: Komisija proti Italiji C-304/05¹² (npr. točka 58 in 59), C-127/02¹³, C-239/04¹⁴, C-239/04¹⁵.

Prav tako je potrebno presojo sprejemljivosti opraviti za načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zadevnega območja, če lahko škoduje ciljem ohranjanja tega območja in ga je zato potrebno šteti za takšnega, ki lahko pomembno vpliva na to območje (Sodba Sodišča EU C-258/11, točka 49¹⁶).

Uporaba previdnostnega načela predvideva, da pristojni organ zavrne izdajo soglasja k obravnavanemu načrtu ali projektu, kadar ni gotovo, da ni škodljivih učinkov za celovitost zadevnega območja. Manj strogo merilo namreč po mnenju Sodišča EU ne bi moglo učinkovito zagotoviti uresničitve cilja varstva varovanih območij. Presoja sprejemljivosti zato ne sme biti pomanjkljiva in mora obsegati celovite, natančne in dokončne ugotovitve in sklepe, ki lahko odstranijo vsak razumen znanstveni dvom o učinkih del, ki so predvidena na varovanem območju (Sodišče EU, C-127/02).

III

Prevlada druge javne koristi – člen 6(4) Habitatne direktive

Iz predložene dokumentacije za pridobitev soglasja gradnje HE Mokrice je zelo očitno razvidno, da se investitor z izbranim izvajalcem priprave Dodatka za okoljsko poročilo, Eranthis d.o.o. želi **izogniti posebnim postopkom določenih v členu 6(4)** s tem, ko želi prikazati, da projekt ne škodi ciljem varovanih območij, ter celovitosti in povezanosti varovanih območij. Ocene vpliva gradnje HE

¹² [http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=en&jur=C%2CT%2CF&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse%252Cnum=C-304%252F05&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&cid=10786](http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?pro=&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=en&jur=C%2CT%2CF&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse%252Cnum=C-304%252F05&td=%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=1&mat=or&jge=&for=&cid=10786)

¹³ <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=22533>

¹⁴ <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62004CJ0239&lang1=en&lang2=SL&type=TXT&ancre=>

¹⁵ <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62004CJ0239&lang1=en&lang2=SL&type=TXT&ancre=>

¹⁶ <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=49452&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=22533>

Mokrice na ciljne vrste, na varstvene cilje varovanih območij, ter na celovitost in povezanost so neustrezne. Kar smo na nekaterih primerih že obrazložili zgoraj. Že ves čas postopka ZRSVN in ZZRS opozarjata na uničujoč vpliv načrtovane gradnje, medtem ko pripravljalec dodatka ves čas želi prikazati manjše vplive in to brez argumentov ali celo z znanstveno nedokazanami argumenti.

Prvotno je bil v postopku PVO za HE Mokrice predviden nadomestni habitat – obvodna struga (kot nadomestilo za izgubljeni habitat (Krka-Sava-Sotla), ki pa je bil zaradi dvoma v uspešnost s strani ZZRS opuščen. Sedaj se predvideva samo ribji prehod, ki vodi v akumulacijsko jezero, kar je za reofilne vrste rib usodna rešitev. Rečni habitat se bo tako nadomestil z akumulacijskim, zaježitve pa negativno vplivajo na mladice in zarod, potovanje preko jezer je počasnejše, ribe so bolj izpostavljene plenilcem, pojavi se večja možnost obolenja, itd. Veliko je tudi zakasnelih vplivov, ki se lahko pokažejo šele čez leta. Kar že tudi dokazujejo monitoringi, ki jih izvaja Zavod za ribištvo. Noben nadomestni habitat tako ne more nadomestiti izgubljenega rečnega habitata. **Rečni ekosistem se bo namreč spremenil v jezerskega, ireverzibilno bodo uničen bistveni deli struktur habitatov, kot so drstišča.**

Glede na to, da so predvidena nadomestna drstišča sredi zaježitve oz. akumulacije (namreč zaježitev bo segala po Krki navzgor do 2 km in na Savi do državne meje Slovenija - Hrvaška) je vprašljiva njihova funkcionalnost in ustreznost za reofilne vrste rib oz. menimo, da gre za neustrezno nadomeščanje habitatov.

Pri pripravi dodatka je sporno tudi to, da ko opozorimo na pomanjkljivosti oz. neustrezne rešitve, se jih enostavno samo izbriše, dodatek pa potem samo predvideva, da se bodo omilitveni ukrepi načrtovali v PGD dokumentaciji, se izbrale najbolj optimalne možnosti, ki se jih bo izboljševalo na podlagi monitoringov. Npr. v okoljskem poročilu iz leta 2015 je bil predviden omilitveni ukrep preseljevanje rib v kolikor ribji prehod in umetna drstišča ne bodo delovali. Ta ukrep so sedaj samo izbrisali, kar je pravilno, saj je bil popolnoma neustrezen, jasno pa ni definiranih ukrepov, ki bi dejansko brez razumnega dvoma zagotovili omilitvev in izravnavo škode. To ne omili oz. izravna vpliva posega na ribje populacije, ekološke procese in s tem na celovitost in povezanost zadevnih varovanih območij.

Glede na navedeno **obstaja resen strokoven dvom v ustreznost omilitvenih ukrepov, med drugim tudi nadomeščanje drstišč, ki zagotovo ustrezajo definiciji izravnalnih ukrepov.** Pojem »nadomestni habitat« namreč v slovenskem pravnem redu ni opredeljen, kar je nedvomno pomanjkljivost implementacije evropskih direktiv v slovenski pravni red.

Poleg tega je treba poudariti, **da se težko z gotovostjo predvidijo morebitni pozitivni učinki prihodnjega razvoja novega habitata - drstišč, s katerimi se želi izravnati izgubo površine istega habitata na varovanem območju, tudi če bi ta imel večjo površino in kakovostnejšo strukturo. Prav tako se rezultati pokažejo šele čez nekaj let, zato jih v okviru postopka presoje ni mogoče upoštevati** (Sodišče EU, C-521/12)¹⁷.

Sodba 521/12 v točki 29 je sodišče razsodilo: Nasprotno pa v okviru presoje posledic projekta, določene v navedenem členu 6(3), **ni mogoče upoštevati varstvenih ukrepov, ki jih določa projekt in s katerimi se želi izravnati negativne učinke tega projekta na območje Natura 2000.** Torej tudi v primeru načrtovanega posega HE Mokrice predvidenega obsežnega nadomeščanja drstišč, ni mogoče upoštevati za omilitvev oz. izravnavo negativnih učinkov projekta, ob dejstvu, da »drst platnice na fitofilnih drstiščih v akumulacijah z raziskavami še ni bila ugotovljena (dodatek, str. 92).« Dalje v točki 33 sodišče navaja: Drugič, kot to Komisija pravilno navaja v pisnih stališčih, **se s polnim učinkom varstvenih ukrepov, določenih v členu 6 Direktive o habitatih, želi izogniti temu, da bi se pristojni nacionalni organ z ukrepi, imenovanimi „za ublažitev“, ki dejansko ustrezajo izravnalnim ukrepom,**

¹⁷ <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62012CJ0521&lang1=en&type=TXT&ancre=>

izognil posebnim postopkom, določenim v tem členu, s tem ko bi na podlagi odstavka 3 navedenega člena odobril projekt, ki škodi celovitosti zadevnega območja. Dalje sodišče v točki 34 navaja: Šele če je treba kljub negativni presoji, opravljeni v skladu s členom 6(3), prvi stavek, navedene direktive, izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in če ni drugih ustreznih rešitev, pa država članica v skladu s členom 6(4) Direktive o habitatih izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000 (glej sodbe Komisija/Italija, C-304/05, EU:C:2007:532, točka 81; Solvay in drugi, C-182/10, EU:C:2012:82, točka 72, in Sweetman in drugi, EU:C:2013:220, točka 34). V 35. Točki: V zvezi s tem se člen 6(4) Direktive o habitatih kot določba, ki odstopa od merila za izdajo soglasja iz člena 6(3), drugi stavek, te direktive, lahko uporabi šele po tem, ko so bile **posledice načrta ali projekta analizirane v skladu z določbami omenjenega odstavka 3** (sodbi Komisija/Portugalska, C-239/04, EU:C:2006:665, točka 35, in Sweetman in drugi, EU:C:2013:220, točka 35). Točka 36: **Poznavanje teh posledic glede na cilje ohranjanja zadevnega območja** je namreč **nujna predpostavka za uporabo navedenega člena 6(4)**, ker se ob neobstoju teh elementov ne sme presojati nobenega pogoja za uporabo te določbe o odstopanju. Presoja morebitnih nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa in presoja obstoja manj škodljivih ustreznih rešitev namreč zahtevata uravnoteženje glede na škodo, ki jo za območje predstavlja zadevni načrt ali projekt. Poleg tega je treba **za določitev narave morebitnih izravnalnih ukrepov škodo na tem območju opredeliti zelo natančno** (sodba Komisija/Španija, C-404/09, EU:C:2011:768, točka 109). Točka 37: Pristojni nacionalni organi lahko v takem položaju izdajo soglasje na podlagi člena 6(4) Direktive o habitatih, če so izpolnjeni pogoji, ki so navedeni v tej določbi (glej v tem smislu sodbo Sweetman in drugi, EU:C:2013:220, točka 47).

V podobni zadevi je sodišče že razsodilo tudi v sodbi C-209/02. V tej zadevi (točka 21) je avstrijska vlada trdila, da s presojo vplivov na okolje, ki je bila izvedena pravilno in s predpisanimi ukrepi za odstranitev glavnih groženj za populacijo kosca, **ni bilo treba izpolniti pogoje, določene v členu 6(4)** Direktive o habitatih. Sodišče je zaključilo, da je treba ugotoviti, da z odobritvijo razširitve golf igrišča kljub negativni presoji posledic za habitat kosca, Avstrija ni izpolnila obveznosti iz člena 6(3) in (4) Direktive o habitatih.

IV.

Druge pripombe

- 1.) Na str. 134 je navedeno: »Veriga elektrarn je zasnovana tako, da prod prosto prehaja čez pregradni objekt. Prag prelivnega objekta je praktično v dnu reke, poleg tega pa so predvidene segmentne zapornice, ki omogočajo prevajanje proda že pri nižjih pretokih. V času okoli 10 let od zajezitve se pričakuje zapolnitev akumulacijskih prostoprov nakar je omogočen prost pretok proda, suspendirane plavine pa prehajajo ves čas neovirano.« Navedba je kontradiktorna, pričakuje se zapolnitev akumulacije v roku 10ih let, je pa omogočen ves čas neoviran prehod suspendiranih plavin in proda. Poleg tega nikjer ni navedeno, kam se bodo odlagali sedimenti, ko bo potrebno čistiti akumulacijo.
- 2.) Nedostopnost ihtioloških študij, ki so informacije javnega značaja, saj gre za okoljske podatke, kar je tudi že potrdila informacijska pooblaščenka. Ker nam ZZRS in HESS ne posredujeta ihtioloških študij, ni možna preverba povzetkov v okoljskem poročilu oz. dodatku za okolsko poročilo. Je pa možno razbrati iz mnenj ZRSVN in dodatka, da monitoringi že kažejo negativne vplive na ribje vrste, tudi na kvalifikacijske vrste rib.

- 3.) Strinjamo se tudi z mnenjem ZRSVN, št. 6-II-194/7-O-15/BK, z dne 10.8.2017. Menimo, da je pripravljeno zelo dobro.
- 4.) K podaji mnenja ste nas pozvali k podaji pripomb v času dopustov, zaradi tega nismo mogli podati vseh potrebnih pripomb na dodatek, ki je po našem mnenju pripravljen zelo slabo, z veliko pomanjkljivostmi, neustreznimi ocenami, znanstveno nedokazanimi argumenti, neustreznimi omilitvenimi ukrepi
- 5.) Manjkajo ključni podatki o velikosti populacij, kolik delež populacij bo uničen, kolik delež populacij naj bi ukrepi ohranili itd.

SKLEP

Poseg HE Mokrice ima **uničujoč vpliv - ocena E** na območje Natura 2000 Spodnja Sava in na kvalifikacijsko vrsto platnica, na povezljivost in celovitost območij Natura 2000, na vrsto zvezdogled v območju Natura 2000 Krka s pritoki ter v območju Natura 2000 Spodnja Sava. V kolikor bo investitor želel nadaljevati s postopkom gradnje HE Mokrice, bo potrebno izpeljati postopek prevlade drugega javnega interesa nad javnim interesom ohranjanja narave pod Direktivi o habitatih, v skladu s členom 6.4, ter postopek za v katerem bi izkazali, da so pri konkretnem projektu izpolnjeni pogoji iz čl. 4(7) in 4(8) Okvirne vodne direktive (2000/60/EC), saj bo poseg bistveno poslabšal ekološko stanje voda, tudi biološki element ribe, ki določa ekološko stanje.